

Stootvogelbescherming in het licht van de energiecrisis

Door J. H. Koeman

Het is waarschijnlijk, dat de toenemende schaarste aan 'gemakkelijke' energiebronnen niet alleen de mens zal treffen, maar ook gevolgen zal hebben voor het milieu in ruimere zin. Als natuurbeschermers kan men zich bijvoorbeeld afvragen in hoeverre het lot van de vele nu bedreigde diersoorten er anders door zou worden. Neemt de kans op het behoud toe, of wordt deze juist kleiner?

Een beperking van de energietoevoer heeft in dit opzicht twee belangrijke gevolgen. Ten eerste mag worden verwacht, dat aan het natuurbehoud een lagere prioriteit zal worden gegeven, omdat er minder middelen ter beschikking staan en men zal willen bezuinigen op de produktiekosten. In de tweede plaats zal er minder energie beschikbaar zijn voor de cultuurtechnische beïnvloeding van het milieu, of om met Van Leeuwen (1973) te spreken de 'antropogeen toegevoegde dynamiek' zal afnemen.

Ten aanzien van het eerste punt hebben de eerste uitspraken de pers al bereikt. Heertje (1973) schreef onlangs dat het behoud van het milieu

In ongeveer 25% van bij preparateurs verzamelde bouten van de Bulzerd werden hagelkorrels aangetroffen
Foto: Will H. van Schieveen

zijn absolute prioriteit verloren heeft en dat heel wat actiegroepen dienen te beseffen, dat ook de milieubescherming als doelstelling van het beleid op evenwichtige wijze dient te worden afgewogen tegen andere oogmerken, zoals groei van de produktie, de werkgelegenheid en de inkomsten verdeling. Dergelijke uitspraken zijn symptomatisch voor het beperkte vermogen van de mens in te zien, dat natuurbehoud essentieel is voor het eigen voortbestaan. Nochtans is Heertjes uitspraak maatgevend voor onze maatschappij, zoals verder wordt bevestigd door de toestemming voor de oliepijpleiding in Alaska en de verruiming van de exploratieboringen in ons eigen Waddengebied.

Wat betekent dit nu voor de stootvogels? Waarschijnlijk is, dat in sommige gebieden de rust zal worden verstoord en dat daardoor bepaalde soorten worden bedreigd (kiekendieven op Ameland!). Ook moet rekening worden gehouden met een vermindering van de aankopen van natuurterreinen door de rijksoverheid en moeilijkheden bij beheer en bewaking van bestaande reservaten. Het ligt echter voor de hand te veronderstellen, dat het meest critische gevolg van een lagere prioriteit voor het natuurbehoud zal zijn, dat de bevolking in doorsnee onverschilliger zal worden en minder bereid zal zijn zich repressief op te stellen jegens factoren, die de stootvogels en andere organismen bedreigen. In de georganiseerde natuurbescherming en het onderwijs zal men deze trend tijdig moeten onderkennen teneinde het voorlichtingsbeleid hierop aan te passen. Dit moet er nog meer dan tot voor kort op gericht zijn om het image van de stootvogels te verbeteren en de restanten van vooroordeel tegen deze dieren, als zouden zij bijvoorbeeld de wildstand bedreigen, verder weg te nemen. Hoe nodig dit is bleek onlangs uit onderzoek van Fuchs en Van de Watering (1973), die aantoonde, dat in ongeveer 25% van bij preparateurs verzamelde bouten van de Buizerd hagel aanwezig was. In totaal werden 74 bouten met röntgenapparatuur onderzocht.

Het spreekt overigens vanzelf dat in sommige andere landen, waar de belangstelling voor stootvogels nu reeds minimaal is, het perspectief op een toekomstige bescherming van bedreigde soorten nog ongunstiger wordt.

Het tweede hierboven genoemde gevolg van een energiecrisis, de verminderde toevoer van energie naar het milieu zou een relatief gunstig effect kunnen hebben op de stootvogelstand. Immers het natuurlijke karakter van het landschap wordt dan in geringere mate verstoord of krijgt de kans zich in natuurlijke richting te herstellen. Minder of althans veel duurdere energie zal voor ons land bijvoorbeeld tot gevolg kunnen hebben, dat ruilverkavelingen worden getemporiseerd, minder chemische hulpstoffen worden aangewend en de recreatiedruk op het milieu afneemt. Ook neemt de koopkracht ten opzichte van het buitenland af, hetgeen van oecologische betekenis zal zijn voor het milieu elders in de wereld. Als voorbeeld kunnen worden genoemd de tropische bossen, die nu in hoog tempo worden geveld om korte tijd tegemoet te kunnen komen aan de onverzadigbare houtbehoefte van onder andere Amerika, Europa en Japan.

Stootvogels die in hun voortbestaan worden bedreigd door een toegenomen investering van energie in het milieu zijn onder andere de gieren. Hun voedselbronnen verdwijnen omdat door intensivering van de veehouderij met behulp van bijvoeding en veterinaire begeleiding minder kadavers in de halfnatuurlijke weidegebieden achter blijven. Door het uitleggen van slachtafval tracht men in Spanje de gieren en in de Verenigde Staten de Californische Condor in stand te houden. Vroeger kwamen aasetende stootvogels zoals gieren en wouwen ook

De Monniksgier (*Aegyphus monachus*) komt nog veelvuldig voor in Afrikaanse steden en dorpen. Foto: J. H. Koeman

voor in de Europese steden (Voous, 1964). Hygiënische maatregelen, die ten dele eveneens verband houden met toegevoerde energie, hebben het stedelijke milieu echter ongeschikt gemaakt als verblijfplaats van deze dieren. In Afrika, Azië en Zuid-Amerika maken deze vogels echter ook nu nog deel uit van het normale stadsbeeld. Minder energie zal er toe bijdragen, dat in deze situatie voorlopig geen verandering komt.

Bij een beoordeling van het toekomstig lot van de stootvogels in geval van een bestendiging van de energieschaarste moet dus met twee onderling tegengesteld werkende factoren rekening worden gehouden. Enerzijds de overwegend negatieve invloed in het politieke vlak waardoor de actieve natuurbescherming minder aandacht krijgt, en anderzijds de voornamelijk positieve invloed via het temporiseren of tegengaan van wat men zou kunnen noemen de denaturering van het milieu. Welk effect zal overwegen hangt verder af van het vermogen van de mens zich aan te passen aan het gewijzigde energieniveau. Dit zal onder andere vergen dat andere technieken moeten worden toegepast om de maatschappij te laten functioneren. Er zal een subtieler gebruik moeten worden gemaakt van de natuurlijke hulpbronnen door middel van wat door Odum (1971) als 'ecological engineering' en door Van Leeuwen (1973) als natuurtechniek wordt aangeduid. Het behoud van stootvogels zal dan op langere termijn ook door utilitaristische motieven worden gesteund.

● Prof. dr. J. H. Koeman, Landbouwhogeschool, De Dreijlen 11, Wageningen.

LITTERATUUR:

- Fuchs, P. en C. C. van de Watering (1973):** Manuscript in voorbereiding. RIN, tezamen met Vakgroep Veterinaire radiologie, RU Utrecht.
- Heertje, A. (1973):** Oliecrisis camoufleert verzwakking kabinet-Den Uyl. *Accent*, nr. 47, 24 nov. 1973, pp. 22 - 23.
- Leeuwen, Chr. J. van (1973):** Oecologie en natuurtechniek. *Natuur en Landschap* 27: 57 - 67.
- Odum, H. T. (1971):** Environment, power and society. Wiley-Interscience, New York.
- Voous, K. H. (1964):** Roofvogels gevraagd. AO-reeks nr. 997.